

Hayatın yan anlam sözlüğü

KEREM GÖRKEM

İkgençlik yıllarında olduğunuzu hayal edin. Yaz tatilinden okula döndüğünüz gün sınıfınızda biri ayağa kalkıyor ve hiçbir şeyin anlamı olmadığını bağıriyor. Çantasını toplayıp terk ediyor sonra sınıfı, kapıyı bile kapatmıyor. Gidip bir ağacın tepesine çıkıyor. Şaşırırdınız, değil mi? Bütün bu olanlar size saçma gelirdi -yani ki, "anlamsız". Aslında tam da böyle geleceği için okunması gereken bir kitap "Ağaçtaki". Anlamı kanıtlama yolunda, anlamsız olmasa da "garip" bir uğraşın romanı.

Danimarkalı yazar Janne Teller'in Türkçeye çevrilmiş tek eseri mevzubahis olan. Geç kalmışlık hissi kötüdür fakat bahsetmesem olmaz: Teller'in ilk olarak 2000'de yayımlanan kitabı, İngilizceye 2010'da, dilimize ise henüz geçtiğimiz ay çevrildi, "Ağaçtaki" adıyla. Bana bu gecikmenin en olası

nedeni, uzun süre yasaklı kalmış olması gibi geliyor. İnkârsız, "rahatsız edici" bir kitap-konuştukumuz. Düşünce suçu diye bir kavramın üzerine tartışıyoruz, hâlâ, elbette rahatsız edici olacak! Henüz ortaokulda okuyan bir çocuğun hayatın anlamını sorgulaması da olur şey mi? ZEIT "derinlikli bir tabu yıkıcı" olarak tanımlamış "Ağaçtaki"ni, ben "alışılmadık bir hayatın yan anlam sözlüğü" diyeceğim.

Metin boyunca "Ağaçtaki"ni farklı biçimlerde tanımlamayı sürdüreceğim fakat ilk paragrafın sonuna yakıştırdığım

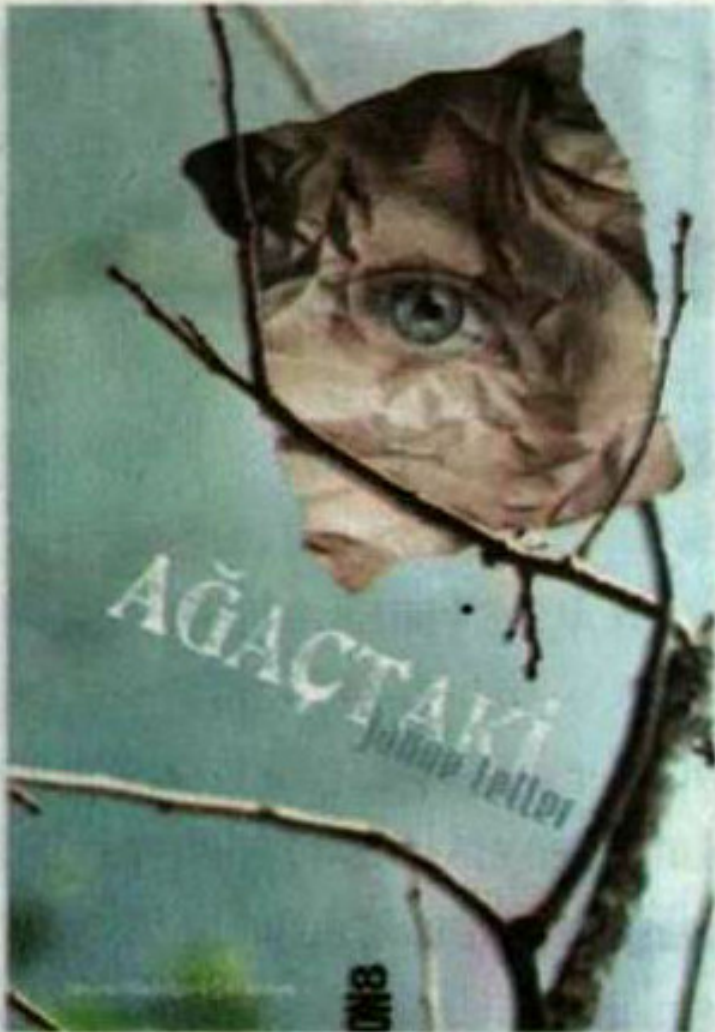
"garip bir uğraş"ı anlatmalıyım. Okulun ilk günü sınıfı terk edip evlerinin bahçesindeki yaşlı erik ağacının tepesine çıkan Pierre Anthon'a hayatın anlamı kanıtlanmalı ve Pierre o ağaçtan indirilmelidir. Peki ama nasıl? Henüz onlu yaşlarının ortasında hayatın anlamsızlığına inanmış bir çocuk ikna edilebilir mi? Aslında bu soruya vermem gereken cevabı bilmiyorum. Anlaşılan o ki, Janne Teller da bilmiyor. Ama en azından deniyor: Pierre'in toplumun farklı kesimlerinden seçilmiş sınıf arkadaşları -burada yazarın toplumun değer yargılarının tümüne dokunmayı istediğini duyabiliyorum- kendi

aralarında birbirleri için anlam ifade eden şeyleri bir araya getirip, deyim yerindeyse bir "anlam müzesi" kurmayı hedefliyorlar. Bu hedef uğruna ancak bir çocuğun kalkışabileceği cesur ve "apaçık yanlış" olan şeyler yapıyor. Gelgelelim işler planlandığı gibi gitmiyor. Sonrası anlam ve anlamsızlık arasında binamaz satırlar...

Okurken üzerine

çok düşündüğüm iki nokta var. İlki, sayfalar sonunda nihayet kurulan "anlam müzesi"nin çocuklarca para ve şöhret uğruna "anlamsızlaşması". Pierre Anthon öyle olduğunu söylüyor -haksız da sayılmaz. Janne Teller burada bir kapitalizm eleştirisi peşinde olabilir. Diğer nokta ise, çocuklardan biri olan Sofie'nin "anlam" uğruna vermeyi kabul ettiği şey ve sürdürdükleri mücadeledeki ısrarı. Teller, bireysel olarak dünya üzerindeki kadın hareketinin neresinde duruyor bilmiyorum, ama "ikna edilmiş" onca erkeğin arasından ön plana çıkıp başkaldıranın bir kız çocuğu oluşu, bana bilinçli bir seçilmiş gibi geliyor. "Ağaçtaki" işte böyle bir yazarın elinden çıkma bir eser, ufacık bir ayrıntıyla bile insanı mühim konular üzerinde düşünmeye zorlayabiliyor.

"Çocuk kitabı" ya da "gençlik kitabı" yakıştırmalarından bahsetmek gerekirse, karakterlerin çocuklar olması bir kitabı yetişkinlerin elinden kurtarır mı, sanmıyorum. En azından "Ağaçtaki" için durum böyle değil. Teller'in neden ikgençlik çağındaki çocukları seçtiği, "yaş ilerledikçe cesaretin kaybolduğu" gerçeği üzerinden tartışılmalı. Yoksa ben, romanın her yaşta okuyucuya hitap ettiğini ve herkes için bir "anlam" taşıdığını söylemekte hiçbir beis görmüyorum.

AĞAÇTAKİ
Janne Teller

Çeviri: Abdulgani Çitirikkaya
ON8 Kitap, 2014